

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy JUDr. Michala Mazance a soudců Mgr. Davida Hipšra a JUDr. Jana Passera v právní věci žalobce: **M. Ž.**, zastoupeného Mgr. Martinem Schwarzem, advokátem se sídlem Mánesova 975/6, Bruntál, proti žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení**, se sídlem Křížová 25, Praha 5, proti rozhodnutí žalované ze dne 22. 12. 2014, čj. X, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 3. 6. 2015, čj. 20 Ad 31/2015 – 13,

t a k t o :

Usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 3. 6. 2015, čj. 20 Ad 31/2015 – 13, **se zrušuje** a věc **se vrací** tomuto soudu k dalšímu řízení.

O d ů v o d n ě n í :

I.

[1] Rozhodnutím ze dne 22. 9. 2014, čj. X (dále „prvostupňové rozhodnutí“), Česká správa sociálního zabezpečení (dále „žalovaná“) odňala žalobci invalidní důchod s účinností od 24. 10. 2014.

[2] Rozhodnutím ze dne 22. 12. 2014, čj. X (dále „napadené rozhodnutí“), žalovaná zamítla námitky žalobce proti shora uvedenému prvostupňovému rozhodnutí a toto rozhodnutí potvrdila.

II.

[3] Žalobce podal proti rozhodnutí žalované ze dne 22. 12. 2014 žalobu ke Krajskému soudu v Ostravě. Krajský soud žalobu odmítl pro opožděnost podle § 46 odst. 1 písm. b) s. ř. s. Ze správního spisu zjistil, že napadené rozhodnutí bylo žalobci doručeno dne 29. 12. 2014 a že obsahuje i poučení o možnosti podat proti tomuto rozhodnutí žalobu ve lhůtě 2 měsíců od doručení u věcně a místně příslušného soudu podle § 7 odst. 1 a 3 s. ř. s.

Dvouměsíční lhůta pro podání žaloby podle § 72 odst. 1 s. ř. s. uplynula v pondělí 2. 3. 2015, ale žaloba byla dodána do datové schránky krajského soudu až 13. 5. 2015.

[4] Na opožděnosti žaloby podle krajského soudu nic nemění, že žalobce podal u Okresního soudu v Bruntále žádost o bezplatnou obhajobu před podáním žaloby spolu s vyplněným prohlášením o osobních, majetkových a výdělkových poměrech pro osvobození od soudních poplatků a ustanovení zástupce, a že následně okresnímu soudu sdělil, že žalobu podá proti České správě sociálního zabezpečení ve věci odebrání částečného důchodu. Okresní soud v Bruntále přiznal žalobci osvobození od soudních poplatků a ustanovil mu zástupce z řad advokátů usnesením ze dne 13. 4. 2015, čj. 0 Nc 1/2015 – 8, které nabylo právní moci dne 6. 5. 2015.

[5] Podle § 35 odst. 8 věty třetí s. ř. s. platí, že požádá-li navrhovatel o ustanovení zástupce, po dobu od podání takové žádosti do právní moci rozhodnutí o ní neběží lhůta pro podání návrhu na zahájení řízení. Uvedené ustanovení však nelze podle krajského soudu v případě žalobce aplikovat, neboť o ustanovení zástupce pro řízení o žalobě podle soudního řádu správního může rozhodovat pouze soud věcně příslušný k rozhodnutí o této žalobě, nikoli jakýkoli soud rozhodující v občanském soudním řízení. Věcně a místně příslušným k rozhodnutí o žalobě proti rozhodnutí správního orgánu je v tomto případě Krajský soud v Ostravě (srov. § 7 odst. 1 a 3 s. ř. s.). Okresní soud v Bruntále proto nebyl příslušný k rozhodnutí o žalobcově žádosti o ustanovení zástupce. Lhůta pro podání žaloby proti napadenému rozhodnutí tedy marně uplynula dne 2. 3. 2015.

III.

[6] Žalobce (stěžovatel) podal proti usnesení krajského soudu kasační stížnost. Namítl, že Okresní soud v Bruntále postupoval v rozporu s § 7 odst. 4 s. ř. s., pokud nepostoupil Krajskému soudu v Ostravě stěžovateli žádost o ustanovení zástupce. Krajský soud však toto pochybení přičetl k tíži stěžovatele, čímž mu upřel možnost domáhat se svých práv u soudu. Podle stěžovatele nelze dospět k jinému závěru, než že lhůta pro podání žaloby se staví i v důsledku rozhodnutí věcně nepřislusného soudu o ustanovení zástupce.

IV.

[7] Žalovaná se ke kasační stížnosti nevyjádřila.

V.

[8] Nejvyšší správní soud posoudil kasační stížnost v mezích jejího rozsahu a uplatněných důvodů a zkoumal přitom, zda napadené rozhodnutí netrpí vadami, k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti (§ 109 odst. 3, 4 s. ř. s.).

[9] Kasační stížnost je důvodná.

[10] Základní kasační námitkou je tvrzení, že podle § 35 odst. 8 věty třetí s. ř. s. neběží lhůta pro podání návrhu na zahájení řízení i v případě, že o návrhu na ustanovení zástupce rozhodne věcně a místně nepřislusný soud. Tato námitka je důvodná.

[11] Podle § 35 odst. 8 věty třetí s. ř. s. platí, že „požádá-li navrhovatel o osvobození od soudních poplatků nebo o ustanovení zástupce, po dobu od podání takové žádosti do právní

moci rozhodnutí o ní neběží lhůta stanovená pro podání návrhu na zahájení řízení.“ Uvedené pravidlo je součástí soudního řádu správního od nabytí jeho účinnosti, tj. od 1. 1. 2003. Do účinnosti novely provedené zákonem č. 350/2005 Sb. se nacházelo v sedmém odstavci § 35.

[12] Skutkově je třeba vycházet z toho, že žalobce podal 8. 1. 2015 u Okresního soudu v Bruntále (v jehož obvodu bydlí) žádost o bezplatnou obhajobu před podáním žaloby a předložil vyplněný tiskopis vz. 060 – prohlášení o osobních, majetkových a výdělkových poměrech za účelem rozhodnutí o osvobození od soudních poplatků a ustanovení zástupce. Poté jej okresní soud vyzval k doplnění žádosti a on sdělil dne 22. 1. 2015, že žaloba bude podána proti České správě sociálního zabezpečení ve věci odebrání částečného invalidního důchodu. Okresní soud následně usnesením ze dne 13. 4. 2015 čj. 0 Nc 1/2015 - 8 přiznal žalobci osvobození od soudních poplatků a ustanovil mu zástupcem advokáta. Usnesení nabylo právní moci dne 6. 5. 2015. Ustanovený zástupce dne 13. 5. 2015 doručil krajskému soudu vypracovanou žalobu.

[13] Nejvyšší správní soud zdůraznil již v rozsudku ze dne 27. 9. 2006, čj. 2 As 2/2006 – 50, že lze žádat o ustanovení zástupce ještě před podáním návrhu na zahájení řízení. Podle usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 6. 3. 2009, čj. Na 18/2009 – 4, je k rozhodnutí o návrhu na ustanovení zástupce před zahájením řízení příslušný soud, který by byl věcně a místně příslušný k řízení o žalobě nebo jiném návrhu ve věci samé.

[14] Podle § 7 odst. 1 s. ř. s. je k řízení věcně příslušný krajský soud, nestanoví-li zákon jinak; podle § 7 odst. 3 s. ř. s. je ve věcech důchodového pojištění místně příslušný krajský soud, v jehož obvodu má navrhovatel bydliště. Navrhovatel bydlí v obvodu Krajského soudu v Ostravě; krajskému soudu tedy lze přisvědčit, že Okresní soud v Bruntále nebyl příslušný k rozhodnutí o stěžovatelské žalobě, a tedy ani o žádosti o ustanovení zástupce před podáním žaloby.

[15] Podle § 7 odst. 4 věty první s. ř. s. platí, že pokud byl návrh ve věci správního soudnictví podán u soudu, který není věcně příslušný k jeho vyřízení, postoupí jej tento soud k vyřízení soudu věcně a místně příslušnému. Obdobné pravidlo musí platit i tehdy, pokud je věcně nepřislušnému soudu adresován zatím nikoli návrh ve věci samé, ale žádost o ustanovení zástupce, který teprve následně žalobu připraví. Okresní soud v Bruntále tedy měl postoupit stěžovatelskou žádost o ustanovení zástupce Krajskému soudu v Ostravě.

[16] To však bez dalšího neznamená, že rovněž došlo k marnému uplynutí lhůty k podání žaloby. Nejvyšší správní soud zdůraznil ve zmíněném rozsudku sp. zn. 2 As 2/2006, že v některých případech je třeba odlišovat „počátek řízení“ od „zahájení řízení“. Zahájení řízení - dni, kdy došel k soudu návrh (§ 32 s. ř. s.)- mohou v některých případech předcházet svojí povahou přípravné úkony, jejichž účelem je zajistit, aby bylo možné řízení kvalifikovaně zahájit, podat správní žalobu. Správní žaloba obsahující žalobní body má v řízení před správním soudem nezastupitelné místo a soudní řád správní klade poměrně vysoké nároky na kvalitu jejího zpracování. Pokud jsou splněny podmínky k ustanovení právního zástupce, je třeba, aby tento zástupce žalobu vypracoval. Nedostatky správní žaloby lze totiž vzhledem k § 71 odst. 2 s. ř. s. jen obtížně odstranit resp. napravit.

[17] Teprve s podáním žaloby může být pojmově spojena existence podmínek řízení. Teprve po podání žaloby lze uvážit, o jaký návrh se jedná a který soud je věcně a místně příslušný k jejímu projednání. Mnohdy rovněž nemusí být z žádosti o osvobození od soudních poplatků a o ustanovení zástupce před podáním žaloby zřejmé, o co navrhovatel v konkrétní věci půjde a jakou žalobu následně prostřednictvím svého zástupce podá. Stejně tak nelze úsudek o stavění lhůty k podání žaloby činit závislým na skutečnosti, kterou již navrhovatel nemůže svým chováním ovlivnit, na následném postupu soudu, který žádost buď postoupí, nebo o ní sám rozhodne. Podatel splňující podmínky pro osvobození od soudních poplatků a pro ustanovení zástupce nemůže být nucen volit mezi podáním nekvalifikované žaloby ve snaze zachovat žalobní lhůtu a snahou zajistit si právní zastoupení již k jejímu podání, avšak s rizikem marného uplynutí žalobní lhůty v důsledku nesprávně zvoleného soudu k uplatnění žádosti. Taková následná žaloba by sice již byla kvalifikovaná, avšak v důsledku marného uplynutí žalobní lhůty opožděná. Není proto správný právní názor krajského soudu, že lhůta k podání žaloby se podle § 35 odst. 8 s. ř. s. staví pouze tehdy, pokud o osvobození od soudních poplatků a o ustanovení zástupce rozhodl soud, který je věcně příslušný k rozhodování o následné žalobě. Již v den, kdy stěžovatel podal žádost Okresnímu soudu v Bruntále, nastaly účinky předvídané v § 35 odst. 8 věty třetí s. ř. s. a neběžela lhůta k podání návrhu ve věci samé – žaloby proti rozhodnutí správního orgánu. Na tento závěr nemá vliv následný postup okresního soudu, který žádost nepostoupil Krajskému soudu v Ostravě, ale sám o ní rozhodl.

[18] Lhůta pro podání žaloby proti rozhodnutí správního orgánu tedy neběžela v souladu s § 35 odst. 8 větou třetí s. ř. s. od 8. 1. 2015 do 6. 5. 2015. Již dne 13. 5. 2015 doručil stěžovatelův zástupce krajskému soudu žalobu, kterou doplnil podáním ze dne 26. 5. 2015. Neuplynula proto marně dvouměsíční lhůta pro podání žaloby podle § 72 odst. 1 s. ř. s. Žaloba byla podána včas.

[19] Opačný výklad by nesl znaky formalismu a odepřel by stěžovateli právo na přístup k soudu, které tvoří integrální součást práva na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

[20] V této souvislosti lze upozornit na usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 12. 10. 2004, čj. 5 Afs 16/2003 – 56, podle kterého *„přepjatý formalismus při posuzování náležitostí žaloby ve správním soudnictví – a stejně tak i jakýchkoliv jiných procesních úkonů účastníků řízení – naprosto neodpovídá principu materiálního právního státu, ale ani samotnému poslání soudnictví. Primárním účelem soudní ochrany obecně je poskytování ochrany subjektivním právům, a pokud jde o správní soudnictví zvláště, potom subjektivním právům veřejným; tato ochrana musí být skutečná a spravedlivá. Soudy (...) nemohou odmítnout zabývat se určitou věcí ze zcela formálních (...) důvodů, ale pouze z takových příčin, které poskytování soudní ochrany skutečně vylučují; jiný přístup by byl stěží ústavně-konformní a znamenal by odepření spravedlnosti. Právo na spravedlivý proces je jedním ze základních práv, které má každý vůči státu, a které mu garantuje nejen Listina základních práv a svobod, ale též Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod“.*

[21] S poukazem na shora uvedené důvody zrušil Nejvyšší správní soud kasační stížností napadené usnesení krajského soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení (srov. § 110 odst. 1 s. ř. s.).

[22] V navazujícím řízení bude krajský soud vázán právním názorem Nejvyššího správního soudu vyjádřeným v tomto rozsudku (srov. § 110 odst. 4 s. ř. s.). Krajský soud rozhodne v novém rozhodnutí i o náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti (srov. § 110 odst. 3 věta první s. ř. s.).

Poučení: Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně 21. října 2015

JUDr. Michal Mazanec
předseda senátu